DE PLATONIS

IDEARUM DOCTRINA ATQUE MENTIS HUMANAE NOTIONIBUS COMMENTATIO.

DISSERTATIO

QUAM AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES AB AMPLISSIMO PHILOSOPHORUM ORDINE

UNIVERSITATIS MONACENSIS

RITE IMPETRANDOS

SCRIPSIT

PAULUS SHOREY.

MÜNCHEN.
THEODOR ACKERMANN
KÖNIGLICHER HOF-BUCHHÄNDLER.
1884.

KGL. HOF- & UNIVERSITÄTS BUCHDRUCKEREI VON DR. C. WOLF & SOHN.

DE PLATONIS

IDEARUM DOCTRINA ATQUE MENTIS HUMANAE NOTIONIBUS COMMENTATIO.

DISSERTATIO

QUAM AD SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES AB AMPLISSIMO PHILOSOPHORUM ORDINE

UNIVERSITATIS MONACENSIS

RITE IMPETRANDOS

SCRIPSIT

PAULUS SHOREY.

MÜNCHEN.
THEODOR ACKERMANN
KÖNIGLICHER HOF-BUCHHÄNDLER.
1884.

KGL. HOF- & UNIVERSITÄTS-BUCHDRUCKEREI VON DR. C. WOLF & SOHN.

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/IA41554602_0093

De Platonis idearum doctrina atque mentis humanae notionibus.

τῆς δὲ σοφίας τί σοι τὸ κεφάλαιον; αἱ ἰδέαι καὶ τὰ τῶν ὄντων παραδείγματα . . . ποῦ δὲ ἑστᾶσιν; οὐδαμοῦ · εἰ γάρ που εἶεν, οὐκ ἂν εἶεν. (Lucianus Vit. auct. p. 657.)

Quaestiones de Platonis idearum doctrina plerumque ita instituerunt viri docti ut problematis philosophi nulla vel exigua ratione habita e locis Platonis de vocibus εἶδος et ἰδέα diligenter conquisitis subtiliterque excussis idearum naturam eruere conati sint. Nimirum qua via et ratione in rebus grammaticis vel historicis investigandis felici cum successu uti solent, ea in quaestionibus philosophis abutuntur. Quod cum faciunt, similiter, ut mihi quidem videtur, peccant ac si quis Ptolemaei doctrinam astronomicam investigaturus cyclos illos et epicyclos multa cum diligentia inter se comparet, de vera motuum caelestium theoria οὐδὲ γρὺ dicat. [1])

Et ille quidem fortasse sumere posset, lectores stellarum motus jam observasse et Copernici doctrinam cognitam habere. At qui de ideis disputat, ignorare non debet et de re ipsa vel de quaestione philosopha adhuc certare philosophos, et vocabula artis quibus quaestionem exponant omnia ambigua et ancipitia esse. Nam ut de ceteris vocibus taceam, quis nescit ipsum ideae vocabulum jam apud Platonem πολλαχῶς λεγόμενον fuisse neque idem in omnibus linguis recentioribus

---

1) Egregium talis epicyclorum inter se comparationis exemplum praebet liber doctissimus Peipersii, Ontologia Platonis. Lipsiae 1883, p. 1—237.

sonare, post Hegelium vero Protea factum esse vix ullo nodo tenendum. [1])

Quae cum ita sint, oportet eum, qui, ut cum Lucretio loquar, e tenebris tantis lumen clarum extollere velit, vocabulorum, quibus disputationes de his rebus plerumque continentur, significationes varias perspectas habere, eorumque ambiguitate neque ipsum ad fallendum abuti nec ut alii abutantur sinere; quaestionem autem, de qua agitur, per res notas et omnibus probatas ita explicare eum oportet, ut lectores, quantumvis in problematis solutione ab eo discedant, ipsum problema eodem atque ipse modo intellegere cogantur. Res igitur talis est: notionum [2]) quae mentibus humanis insunt duo sunt genera, imagines [3]) quaedam vel, ut ita dicam, effigies earum rerum quae sensibus subjectae sunt, et notiones [4]) strictiore sensu dictae quae proprie notiones abstractae atque generales appellantur. Atque inesse quidem mentibus nostris notiones generales nemo jam negat, quales sint undeve habeamus valde dissentiunt philosophi. Sunt enim qui existiment eas nihil esse nisi imagines quasdam obscuras rerum adspectabilium multis et miris modis inter se et cum verbis per vim memoriae conjunctas. Aliis magis placet notiones omnem illas quidem veritatem atque significatum imaginibus rerum sensilium in mente sitis acceptum referre, sed separata mentis parte innasci atque peculiari mentis animique vi et facultate creari. Alii denique pro certo et explorato habent notiones, vel omnes vel aliquas, prorsus aliud genus esse, neque ullo modo e rerum sensilium imaginibus suspensas esse.

Et has quidem quaestiones de notionum indole atque ortu psychologicas voco; alterum est genus quaestionum quas graeca et ipsas voce ontologicas [4]) appellare licet.

---

1) Quapropter Schopenhauerus, petulantius ille quidem, sed nescio an jure suo vocem illam appellat: „ein vornehmes Wort zum mystifizieren geschaffen".

2) Vorstellung. „Idea" quae laxiore sensu in lingua anglica post Lockium usurpatur.

3) Anschauliche Vorstellungen, „images"

4) Begriffe, conceptus, Concept, „abstract general idea".

5) Observandum est τὰ ὄντα et apud Platonem et apud Aristotelem primarie, ut cum barbaris loquar, nihil significare nisi omnia linguae

Nam cum quaeri possit de eo, quod extra mentes nostras per se constare et mentis notionibus respondere putandum sit, multi arbitrantur res adspectabiles quales nobis esse videantur tales extra mentes nostras revera esse. Contra alii res intelligibiles statuunt, vel species atque formas rerum extra mentes nostras vel per se vel in rebus individuis existere, notionibus menti humanae impressis prorsus similes. Alii denique unam aliquam rem vel notionem tamquam ens absolutum ponunt, veluti aquam, ignem, materiam, vim physicam, voluntatem, mentem, atque de necessitudine et conjunctione illius rei cum mentis notionibus varia proponunt. [1])

Tanta cum sit de notionum natura atque origine dissensio philosophorum, omnes tamen in eo consentiunt, quod notiones aliquid esse confitentur. Nam nisi verba [2]), quibus in sermonibus nostris utimur, aliquo saltem modo aliquid certi significant, nihil omnino disputare et concludere possumus. Illud, quidquid est, notio est. Logica igitur notionibus sumptis verborum vel notionum ὀρθὴν συμπλοκήν docet, notionum ortum atque indolem ontologiae et psychologiae investigandam re-

---

graecae vocabula, unde fit ut commentationes de Aristotelis vel Platonis ontologia quae feruntur plerumque meram logicam pro ontologia venditent. Duas omnino habet τὸ εἶναι significationes, copulae quam dicunt atque existendi, quibus respondent binae vocabulorum ὄντος, ὄντων significationes, entis relativi atque entis absoluti, quae contradictio in adjecto est. Qui haec justo discrimine tenere, et sub verbis diversis latitantia deprehendere non potest, is non ad Peipersii de his vocabulis investigationem (op. l. p. 1—237) operosam illam quidem atque doctam sed prorsus supervacaneam relegandus est, sed potius ad scholam logicam. Ceterum quod recentiores in universum in hac quaestione tantum negotii sibi facessunt, id propterea fieri censeo quod in lingua germanica participium 'seiend' cum infinitivo 'sein' arctissime cohaeret, et, sicut in lingua graeca fit, paene adjectivi partes agit.

1) Cohaerentiam quaestionis ontologicae cum quaestione psychologica ita exprimit Schopenhauerus: Das Denken hat zunächst bloss zum Anschauen ein Verhältniss, das Anschauen aber hat eines zum Seyn an sich des Angeschauten, und dieses letztere ist das grosse Problem, welches uns hier beschäftigt. W. als. W. und V. 4. Aufl. 2. Bd. p. 215.

2) Vix est quod moneam τὰ ῥήματα, certo quidem sensu, ὀνόματα esse, quod ab Aristotele observatum (αὐτὰ μὲν οὖν καθ' αὑτὰ λεγόμενα τὰ ῥήματα ὀνόματά τέ ἐστι καὶ σημαίνει τι. De interpret. III 6) tenendum est in interpretatione loci Platonici, Sophist 261 D — 262 A.

linquit; quam distinctionem logicae et psychologiae atque ontologiae oportet semper ante oculos habeamus cum de notionibus quaestio est. Hoc autem philologi et philosophi nostrates saepenumero neglegunt. Nam plerumque qui verbum aliquod profert non solum rem verbo illo denotatam esse sumit, sed totam plane talem esse qualem ipse credit. Itaque qui de notionibus apud Platonem vel de Platonicis ideis disputant aut suam ipsorum de notionibus doctrinam vocabulo ideae ubique subiciunt, aut unam aliquam doctrinam ex paucis dialogis arreptam veluti normam accipiunt, ad quam omnia conformanda sint. Nec spero futurum esse ut discrimen quod constituo inter id quod quis notiones aliquid esse ponat, et id quod tales vel tales esse credat multis probem; nam probe scio omnes quibus sint certa placita ontologica et psychologica de notionibus contendere solere eos qui haec placita negent notiones omnino tollere. Si autem unquam concedunt posse quidem (v. c. in logica) de notionibus disputari omni opinione de notionum indole atque ortu remota, non tamen dant quod promittunt, sed semper ad ipsorum de notionibus doctrinam taciti relabuntur. Nihilominus cum mihi videatur omnis quaestio non solum de ideis Platonicis, verum etiam de Platonica et Aristotelica philosophia, ne dicam de omni philosophia, ex hoc discrimine pendere, hac commentatione mihi propositum est, primum, ut discrimen illud paucis illustrem, deinde ut illustratum ad quaestionem de ideis Platonicis explicandam adhibeam.

Et veteres quidem philosophos discrimen illud non prorsus latuisse testes mihi sunt Porphyrius et Aristoteles. Atque Porphyrius quidem quaestiones logicas de ideis vel notionibus a quaestionibus ontologicis distinguit, de quaestione psychologica silet. Nam dicit: περὶ γενῶν τε καὶ εἰδῶν τὸ μὲν εἴτε ὑφέστηκεν εἴτε καὶ ἐν μόναις ψιλαῖς ἐπινοίαις κεῖται .... παραιτήσομαι λέγειν βαθυτάτης οὔσης τῆς τοιαύτης ζητήσεως (εἰσαγωγή cap. I).

Scilicet de logica hoc est de arte notionum inter se rite conjungendarum disputaturus, numquid notionibus in mente sitis in rerum natura respondeat, qualeve id sit se quaesiturum negat; problema autem psychologicum, hoc est necessi-

tudinem inter notiones et ceteros mentis affectus omnino non respicit.

Aristoteles vero hoc quoque problema egregie distinxit. Nam in libro de anima (I 1, 12) tres opiniones proponit περὶ τοῦ νοεῖν: primam φαντασίαν τινά esse, alteram μὴ ἄνευ φαντασίας esse posse, tertiam ἴδιόν τι esse. Quam tamen opinionem ipse amplectatur neque hoc loco neque alibi plane declarat. Ipse enim anceps animi haerebat neque unquam plene sibi satisfecisse videtur. [1])

Quo factum est ut ejus metaphysica et commentatio de anima nihil sint nisi infinita series ἀπορημάτων de notionum [2]) natura tum ontologica tum psychologica. Quod qui nesciat necesse est saepe in illorum librorum interpretatione haereat. Sed hoc nihil ad nos. Illud quidem bene tenendum est: Aristotelem totam fere logicam suam ita absolvisse, ut has quaestiones vel prorsus neglegeret vel praesens in tempus omitteret. Quod ut fieret necesse erat principia quaedam vel ut cum ipso loquar ἀρχάς ponere, quorum duplex est genus: alterum notiones efficiunt vel potius logica notionum positio, qua sumitur notiones existere hoc est verba aliquid certi significare; id quod Aristoteles ita exprimit, ut dicat τὸ τί σημαίνει

---

1) Qui hoc negat, eum tum demum audiam cum hos locos inter se composuerit: de an. I 1, 13: εἰ δὲ ἔστι καὶ τοῦτο (sc. τὸ νοεῖν) φαντασία τις ἢ μὴ ἄνευ φαντασίας, οὐκ ἐνδέχοιτ' ἂν οὐδὲ τοῦτο ἄνευ σώματος εἶναι, de an. III 8: ὅταν δὲ θεωρῇ ἀνάγκη ἅμα φάντασμα θεωρεῖν, de memoria I . . . . ὅτι νοεῖν οὐκ ἔστιν ἄνευ φαντάσματος. cf. An. post II in fine, de an. III 4: ὁ δὲ νοῦς χωριστός et passim, de an. III 4. 11: καὶ ὅλως ἄρα ὡς χωριστά τὰ πράγματα τῆς ὕλης, οὕτω καὶ τὰ περὶ τὸν νοῦν, de an. III 8, 3: ἐπεὶ δὲ οὐδὲ πρᾶγμα οὐδέν ἐστι παρὰ τὰ μεγέθη τὰ αἰσθητὰ κεχωρισμένον. Quid igitur? Nonne est locus dicendi: πότερον αἱρεῖ τῶν λόγων; quid quod sexcenti ejusmodi loci apud Aristotelem inveniri possunt, quos omnes laudare supersedeo.

2) Unam esse quaestionem de cogitandi vi (νοεῖν) et de notionibus atque definitionibus satis liquet ex ipsius verbis supra laudatis, de an. III 4. 11; cf. etiam ibid. III 7. 10 in fine. Hanc difficultatem nunquam expedivit Aristoteles. Nam doctrinam illam, quae in Analyt. post. II in fine exponi videtur, constanter defendere non potuit. Quodsi licet cum Carolo Prantl hoc capitulo (quod unus omnium recte intellexit) pro norma atque obrussa uti, atque in psychologia τὸν νοῦν χωριστόν, in ontologia τὸ πρῶτον κινοῦν ἀκίνητον neglegere, concedo quae hac commentatione Aristoteli obiciantur omni carere fundamento.

vel τοὺς ὁρισμοὺς ἀρχὰς τῶν ἀποδείξεων εἶναι. Alterum autem logicorum principiorum genus in axiomatibus logicis consistit, quae Aristoteles ἀρχὰς ἐξ ὧν δεικνύουσι ἅπαντες appellat. [1])

Et de principiis (ἀρχαῖς) illis, ipse Aristoteles in metaphysicis, in commentatione de anima, in analyticis posterioribus fusius quam felicius disceptat. Qui tamen principia illa (τὰς ἀρχάς) vel omnino negant, vel in disputationibus de aliis rebus (logicis ethicis politicis) eorum rationem reposcunt, eos ἀπαιδεύτους [2]) vocat. Ac recte ille quidem; nam qui principia negat omnem rationem atque veritatem e sermonibus nostris tollit. [3]) Qui autem inopportune principiorum rationem reposcit, omnes quaestiones ad quaestiones ontologicas et psychologicas redigit, quas melius est seorsum tractare.

Quocirca nostra memoria quaestiones illae impeditiores separatim explorantur, neque omnia de rebus physicis ethicis politicis colloquia turbant. Adversario enim petitionem principii quam dicunt admittenti vel quid sit definitio ignoranti non ita respondemus, ut ei principia demonstrare et explicare

---

1) Neglego discrimen illud Aristotelicum inter res illas, de quibus in demonstrando τὸ εἶναι sumitur et illas res de quibus nonnisi τὸ τί σημαίνει ponitur (An. post. I 1. 4, I 10. 4.). Nam logicam et ontologiam misere confundit. Scilicet quamquam ideas Platonicas rejecit, sumpsit tamen Aristoteles τὸ γένος, quod hoc loco sensu οὐσίας (Wesensbegriff) usurpat, aliquid esse praeter cuncta τὰ καθ' αὑτὰ παθήματα τοῦ γένους vel τῆς οὐσίας. Quo factum est, ut in definitionis natura ontologica et psychologica explicanda frustra laboraret. Carolus Prantl (Gesch. der Logik I p. 125—127) logicam respiciens has difficultates jure suo neglegit. cf. tamen quae habet de Aristotelis, quem dixit, objectivismo p. 139 et 235.

Ceterum moneo me formula τὰς ἀρχάς exinde ad meram logicam omnium notionum positionem denotandam usurum esse. Nam τὰ ἀξιώματα nisi θέσιν διαφυλάττοντες in quaestionem non vocant. Ipse autem Aristoteles τὰ ἀξιώματα ex hac sumptione ἐλεγκτικῶς demonstrat. in met. Γ 4; cf. etiam met. Γ 8: αἰτεῖσθαι δεῖ . . . . οὐκ εἶναί τι ἢ μὴ εἶναι ἀλλὰ σημαίνειν τι. Quare hanc sumptionem jure dixeris τὴν ἀρχὴν κατ' ἐξοχήν. Cf. Plat. Euthydemus 287 C: τί σοι ἄλλο νοεῖ τοῦτο τὸ ῥῆμα. Sophist 243 C et 244 A: τί ποτε βούλεσθε ὁπόταν ὂν φθέγγησθε;.

1) Met. 1005^{b2}, 1006^{a6}, 1043^{b} et passim.

2) Met. Γ 4: μὴ σημαινόντων τῶν ὀνομάτων ἀνῄρηται τὸ διαλέγεσθαι πρὸς ἀλλήλους.

conemur sed satis habemus illud Goethianum „primum omnium collegium logicum“ vociferari. Sed eo quo dialogi Platonici conscripti sunt tempore hoc facere non licebat. Nullumdum enim erat receptae doctrinae corpus, ad quod in sermonibus provocari posset. Itaque Platoni definitionem alicujus rei requirenti Sophistae [1]) obiciebant nullam esse definitionem, neque fieri posse ut quod nunc prorsus ignoramus id postea agnoscere possimus; eidem artem veritatis dialecticam constituenti Protagorae vel Heracliti discipuli νεανικώτεροι respondebant omnia aeque vera et falsa esse, res enim sensiles perpetuo ferri flumine neque unquam in eodem manere.

Quae cavillationes non aliter plane dissolvi potuerunt nisi natura atque indole tum rei cognitae tum ipsius cognitionis penitus perspecta et exposita. Nam quomodo fieri possit, ut vocabula, quibus in ratiocinando utimur, certi quid significent, cum res adspectabiles, ad quas vocabula illa quodammodo referantur necesse est, omnes fluxae atque incertae esse videantur, is demum intellegere potest, qui omnes quaestiones tum psychologicas tum ontologicas de natura notionum atque cognitionis perspectas et expeditas habeat. Alioquin aut de omni veritate logica et dialectica desperemus necesse est, aut talem veritatem sermonibus nostris inesse usu quodam et, ut ita dicam, ex necessitate credamus. Hoc plerique nostrates faciunt, illud haud pauci Platonis aequales faciebant. Ad quorum dubitationes atque cavillationes explanandas vel saltem ἐλεγκτικῶς refutandas tota, ut ita dicam, Platonica philosophia spectat. [2])

Unde manifestum est neque illam idearum doctrinam neque ullam doctrinam particularem apud Platonem praecipuum locum obtinuisse et quasi fontem et originem omnium placitorum Platonicorum fuisse, sed potius et illam doctrinam et omnia placita singula a necessitate dubitationes illas τῶν μισο-

---

1) τὴν τοῦ Γρωτέου διαίρεσιν τῶν ὀνομάτων παραιτοῦμαι. Vocem Sophistae ad significandum quoddam genus argumentandi apud Platonem frequentatum usurpo. Quaestionem historicam aliud agens non curo.

2) Hoc potius sentiendum est ex familiaritate cum Platone contracta, quam disertis verbis demonstrandum. Monere licet Platonem saepe de aliis rebus omnibus dubitavisse, nunquam tamen ὡς χρὴ φιλοσοφεῖν καὶ ἀρετῆς ἐπιμελεῖσθαι Euthyd. 275 A. cf. Phaedon. cap. XXXIX. XL et infra p. 22 n. 1.

λόγων refellendi viamque veritatis dialecticam inveniendi originem traxisse. Quapropter quaestionem de ideis Platonicis non ita instituere debemus, ut quaeramus ἁπλῶς quid sit idea Platonica, tamquam una aliqua bestia sit in dialogorum fruticetis indaganda, sed potius anquirendum est, quae problemata Platoni solvenda proposita fuerint et quatenus ab illo soluta sint.

Et summum quidem problema in cavillationibus τῶν μισολόγων vel explanandis vel refutandis praecipue versari jam supra diximus. Ad quas certo quodam tempore ita respondit Plato, ut diceret notiones, hoc est res certas verbis insignitas, ideas esse, ideas autem entia absoluta esse temporis atque spatii expertia, quae nobis visione quadam intelligibili in vita priore, in hac vita arte dialectica innotescerent. Aliis tamen locis ipse hanc doctrinam in dubium vocasse videtur. Nam in Parmenide non solum illam Platonicam idearum doctrinam sub examen revocavit, sed omnino omnes quae proponi possunt de ideis doctrinas ontologicas redarguisse videtur. In Theaeteto autem explicationem psychologicam cognitionis atque erroris frustra quaesivit. Quapropter cum dubitationes illas de principiis (ἀρχαῖς) nullo modo dissolvere posset, saltem ne sermonibus de aliis rebus amplius obessent efficere conatus est. [1]) Qua in re non aliter versatus est quam Aristoteles qui ἀρχὰς ponebat atque eos qui illas negabant ἀπαιδεύτους vocabat. Plato enim notiones logicas sumsit [2]) et ὁδὸν τινὰ καλλίω ἐπὶ τὸν λόγον inivit. Qui autem has sumptiones negabant vel de eis in contrarias partes subtiliter disputabant, ἀντιλογικοὺς vel σφόδρα νέους vel denique ὀψιμαθεῖς appellavit.

Interdum tamen via apagogica eos aggressus est. Aut enim ipse de principiis in utramque partem tam argute disputat [3]), ut hanc viam et rationem in ratiocinando prorsus

---

1) Sopist. 251 A: τὸν γοῦν λόγον ὅπῃ περ ἂν οἷοί τε ὦμεν εὐπρεπέστατα διαθήσομεθα .....

Phil. 16 A: εἴ τις τρόπος ἔστι καὶ μηχανὴ τὴν μὲν τοιαύτην ταραχὴν ἡμῖν ἔξω τοῦ λόγου εὐμενῶς πως ἀπελθεῖν. κτλ.

2) Nam agitur de τοῖς ἀεὶ λεγομένοις εἶναι Phil. 16 C. Sumitur autem δεῖν ..... ἀεὶ μίαν ἰδέαν περὶ παντὸς ἑκάστοτε θεμένους ζητεῖν, εὑρήσειν γὰρ ἐνοῦσαν.

3) In Parmenide.

futilem [1]) esse demonstret, aut ex placitis τῶν ἀντιλογικῶν subtiliter concludit ipsos omnino loqui et disserere non debere. [2]) Quae argumenta appellare licet argumenta ex necessitate. Ita enim sunt comparata, ut contradictiones, quarum explicationem psychologicam nullam habet, ἐλεγκτικῶς et ex necessitate diluat. [3]) Itaque voces εἶδος et ἰδέα apud Platonem modo significant notiones esse revera παραδείγματα χωριστὰ rerum sensilium recordatione (ἀναμνήσει) nobis cognita, modo notiones tantum ponunt, quae qualesve sint in medio relinquunt. Verum cum semper eisdem vocabulis philosophus usus sit, viri docti ubi de ideis agitur aut eam doctrinam ontologicam, quae proprie Platonica [4]) esse videtur, semper intellexerunt, aut aliam quandem doctrinam ex uno aliquo dialogo depromptam effinxerunt et pro genuina Platonis philosophia venditaverunt. Quod duabus de causis mirum videri non debet. Primum quia Plato ipse cum se notiones logicas ex sola necessitate posuisse neque earum indolem originemve psychologicam explicasse oblitus esset, saepe in illam doctrinam ontologicam tecte relabitur. Deinde nullum nostrae linguae suppeditant vocabulum, quo simul notionum positionem et ἐποχὴν de notionum natura exprimere possimus. Nam qui adseverat notiones vel ideas meras mentis humanae notiones esse vel tale quid, jam sumere videtur notiones μὴ ἄνευ φαντασίας esse posse, vel saltem nullam habere veritatem externam.

Inde orta est illa de Platonis ideis controversia. Nam cum in Parmenide suam ipsius de ideis doctrinam mirifice impugnet, et tamen in ceteris dialogis de ideis loquatur, discrepantiae illius tollendae causa viri docti multa et ἀλλόκοτα in medium attulerunt.

Sunt enim qui praefracte negent rationes Platonicas argu-

---

1) σφόδρα τοῖς λόγοις ἐμπόδια Phileb. 14 D.

2) Theaetet. 183 B: ὡς νῦν γε πρὸς τὴν αὑτῶν ὑπόθεσιν οὐκ ἔχουσι ῥήματα, εἰ μὴ ἄρα τὸ οὐδ' ὅπως. cf. 179 E — 180 A, Sophist. 252 C Euthyd. 286 C. 288 A. 303 E.

3) Nam quod eas appellat (Phil. 15 D) τῶν λόγων αὐτῶν ἀθάνατον καὶ ἀγήρων πάθος ἐν ἡμῖν, id quidem verissimum est sed brevius dictum quam ut pro explicatione plena habeatur.

4) cf. infra p. 28 n. 3.

mentis in Parmenide expromptis omnino convelli.[1]) Alii contendunt Platonem ad ea quae in Parmenide ideis objecta sunt respondere et potuisse et revera fecisse. Aliis denique placet Platonem idearum doctrinam postea ita refinxisse, ut his scrupulis atque dubitationibus amplius obnoxia non esset.[2]) Sunt etiam qui negent contradictiones illas ullo modo dissolvi posse, quorum duces sunt Groteus[3]) et Zellerus, omnium qui de Platone bene meriti sunt facile principes. Et Groteus quidem facili negotio rem expedit. Arbitratur enim Platonem utpote minime δογματικὸν aliter aliis temporibus sensisse, et prout quoque tempore sentiret disputavisse.[4]) Unde consequitur Platonem potius Dionysodoro suo similem fuisse, qui de eis quae πέρυσιν dixisset se rationem reddere debere negaret (Euthyd. 287 B), quam Socrati, qui de eisdem eadem semper diceret. Verum quemvis librum jure tuo dixeris nihil nisi opiniones, quas ejus scriptor tum temporis concepisset cum conscriptus est, reddere et depingere. Sed magnorum virorum

---

1) Hi (v. c. Stallbaumius Proleg. in Parmen. et Apelt, Untersuchungen über den Parmen. des Platon, Weimar 1879) Schleiermacheri conjecturam (ad Sophist. p. 429) probantes multi sunt de Megaricis, immemores illi Platonis dicti: πάντως (γὰρ) οὐ τοῦτο σκεπτέον ὅστις αὐτὸ εἶπεν. Charm. 161 C. cf. de Repub. p. 500 B: καὶ ἀεὶ περὶ ἀνθρώπων τοὺς λόγους ποιουμένους, ἥκιστα φιλοσοφίᾳ πρέπον ποιοῦντας. cf. Zeller, Phil. der Griech. 1874 II, p. 214 sqq.

Doctorum virorum de Parmenide sententias collegerunt et in ordinem tripartitum distribuerunt Zellerus (Plat. Stud. p. 139 sqq.) et Susemihlius (Plat. Phil. Leipzig 1855 vol. I p. 353) quos compilare non libet. cf. quae infra disputavimus, et Stallb. Proleg. in Parmen. p. 236 sqq., et Ribbing, Genet. Darstellung d. Plat. Ideenlehre I 234—247.

2) Strumpell, Gesch. d. Gr. Phil. 96, 3.

3) II p. 293.

4) cf. vol. II p. 297. He had tied a knot so complicated that he could not himself untie it. I speak of the State of Plato's mind when he wrote the Parmenides.

Non tamen debebant recentiores Germani Groteum cum supercilio neglegere. Nam quamquam dialogorum inter se conjunctionem atque necessitudinem parum respexit, ipsas quaestiones metaphysicas in eis tractatas admirabili mentis acumine enodavit. Quod autem ad quaestionem historicam de dialogorum ordine serieque atque fide attinet, inter Schleiermacheros, Socheros Munkios — οἷος πέπνυται, τοὶ δὲ σκιαὶ ἀΐσσουσιν.

dicta et doctrinae vel maxime discrepantes aliqua tamen necessitudine et ratione vel historica vel logica inter se cohaerent. Quas rationes exquirere critici officium est.

Zellerus autem ipse in crimen inconstantiae incidit. Nam quamquam Platonis idearum doctrinam contradictiones inenodabiles in se habere confitetur, in Parmenide tamen vult illam doctrinam non labefactari, sed potius contra errores maligne eam accipientium atque cavillationes sophistarum defendi. [1]) Contradictionem autem, quam Platonis doctrinae inesse non negat, ita exprimit, ut nullam rerum sensilium ex ideis deductionem apud Platonem inveniri posse dicat. Cujus dicti intimam et penitiorem significationem cognoscere solis Hegelianis concessum est: οὐ μὴν ἀλλ᾽ ὑποπτεύω γε. [2])

Jam igitur, cum in tanta doctorum virorum dissensione opiniones atque argumenta omnium percensere ingentis operis esset, sententiam meam, qualem supra adumbravi, ex ipso Platone copiosius illustrare visum est.

De idearum origine.

Consilio fundamenta artis logicae jaciendi et cavillationes sophistarum devitandi ad ideas vel ad idearum doctrinas particulares per tres potissimum vias Plato deductus est: per definitionum indagationem, per quaestionem de veris causis, denique per quaestionem psychologicam de cognitionis atque scientiae ortu et indole. His non addam quaestionem de animae immortalitate, siquidem rectius Platonem ideas ad illam doctrinam demonstrandam adhibuisse dixeris quam eas ex illa hausisse.

Nec me fallit tales divisiones sive tripartitas sive quadripartitas omnes artificiosas esse et ad scriptoris arbitrium fictas.

---

1) Plat. Stud. pp. 180—182.

2) Non nego repugnantias Platonicae philosophiae insitas hac formula quodam modo exprimi posse εἴ τις χαίρει οὕτως ὀνομάζων. Sed si res sensiles ex notionibus vel ex ideis vel ex idea singulari numero usurpata deduci vel extrahi vel adeo ipsae sponte profluere possunt δίκαιός ἐστιν Zellerus nobis ista arcana aperire. Si autem illa loquendi formula contradictio in adjecto est et portentosum ὕστερον πρότερον, perspicacius in re per se satis impedita loquendum est.

Una enim quaestio agitur de notionum natura, nec si ipsam rem spectamus, est cur eam potius in tres quam in quattuor vel quinque partes dispescamus. Aliqua tamen partitione ad perspicue scribendum opus est; revera autem quaestionem de notionibus his potissimum tribus modis Platonis menti se obtulisse paullo post perspicuum fore spero.

Ac de ortu quidem idearum doctrinae e definitionum indagatione non est cur multa disseramus. Res enim valde est elementaria et jam a multis ubertim illustrata. Qui veritatem dialecticam requirit definitiones vel quaerat vel sumat necesse est. Nam ἀρχὴ πάσης ζητήσεως τὸ τί σημαίνει. Qui autem multum in definitionibus investigandis versatur facile sumit omnem definitionem ἕν τι τῶν ὄντων esse (Phaedr. 263 E). [1]) Inde licet necessario exoriatur quaestio quid qualeve sit et quomodo nobis cognitum fiat, non tamen potest plane dijudicari cum de definitionibus apud Platonem agitur, utrum voces εἶδος et ἰδέα ad aliquam doctrinam psychologicam de notionibus referri debeant an nihil nisi notiones logicas vel species et genera rerum significent, quaestione de notionum indole vel nondum orta, vel neglecta vel denique pro desperata relicta. Nam exempli gratia in Euthyphrone [2]) valde probabile est quaestionem illam nondum exortam esse; in Philebo Plato quaestionem utpote inenodabilem deliberato consilio τοῖς νέοις relinquit; [3]) aliis denique locis in logicam vel in alias res intentus eam non respicit. [4])

---

1) Aristot. Met. I 6: ὑπέλαβεν (sc. Πλάτων) ὡς περὶ ἑτέρων τοὺς ὁρισμοὺς τούτους γινομένους καὶ οὐ περὶ τῶν αἰσθητῶν τινος. cf. Plat. Parmen. 132 A; De Repub. 596 A: εἶδος γάρ πού τι ἓν ἕκαστον εἰώθαμεν τίθεσθαι περὶ ἕκαστα τὰ πολλά οἷς ταὐτὸν ὄνομα ἐπιφέρομεν; Parmen. 147 E: ἐπ᾽ ἐκείνῃ τῇ φύσει αὐτὸ (sc. vox ἕτερον) ἀεὶ λέγομεν ᾗσπερ ἦν τοὔνομα.

2) 6 D.

3) δὶς ἢ τρὶς τὰ ἀληθῆ. Iterum atque iterum monendum est quaestionem εἴ τινας δεῖ τοιαύτας εἶναι μονάδας ὑπολαμβάνειν (15 B) ἀληθῶς οὔσας inter eas referri difficultates, quas Socrates ἔξω τοῦ λόγου εὐμενῶς πως ἀπελθεῖν facit. Qui hanc Philebi partem neglegit vel in ejus interpretatione novas idearum doctrinas hariolatur semper in Platonis dialogis plane hospes erit.

4) Phaedr. 263 B, 265 B, 266 A, 271 D, Symp. 205 D, Polit. 203 B. Quo ultimo loco abutitur Zellerus ad demonstrandum in philosophiae Platonicae enarratione Hegelice loqui licere. (Op. l. 1874 II 1. p. 584.)

Transeo ad quaestionem de causis. Secundum et Platonem et Aristotelem tum demum proprie scire videmur cum per causas scimus. [1]) Causa autem vocabulum πολλαχῶς λεγόμενον est. Cujus vocis significationes varias post Aristotelem multi bene descripserunt, omnium tamen perspicacissime, qua erat admirabili mentis sagacitate, Arthurius Schopenhauerus. [2])

Nobis hoc loco animadvertisse satis erit causam sciendi quam dicit Schopenhauerus omnia causarum genera quodammodo complecti. Nam causas physicas sine verborum et notionum ope ipsis oculis et mente perceptiva, [3]) ut ita dicam, cognoscere possumus, sed ut de eis disputare atque libros philosophos componere possimus, verba et notiones generales adhibeamus necesse est. Quo facto notiones latissime patentes notionum minus generalium causae esse videntur, hae deinceps rerum individuarum atque eis cognominum (συνωνύμων). Idem fit in causis teleologicis et in omnibus causarum generibus quae distinxerunt philosophi. Quo fit ut etiam nostra aetate permulti causas sciendi cum aliis causis permutent; qua in re minime falluntur, modo semper in notionibus versentur nec unquam ad res sensibiles descendant. [4]) Plato vero, cum causae physicae temporibus illis nondum accurate pervestigatae essent, [5]) ipse autem causas teleologicas vel finales ad omnia explicanda

---

1) Plato. Meno 98 A. Gorg. 465 A. Aristot. An. post. II 10, 1. Metaphys. passim.

2) Ueber die vierfache Wurzel des Satzes von zureichendem Grunde. Frankfurt 1847.

3) Verstand sensu Schopenhaueriano, non Kantiano, id quod Carolus Prantl verbis non re a Schopenhauero dissentiens appellat: Die Mitwirkung einer Auffassungsweise, welche den Thieren gleichsam in embryonaler Form innewohnt, beim Menschen aber sich zum menschlichen Denken gesteigert entwickelt. Sitzungsb. d. k. b. Akad. 1883, p. 118.

4) Quam facile ipsa sermonis humani consuetudine ducente in hunc errorem dilabamur verba Aristotelis ostendunt enunciationes αἴτια τοῦ συμπεράσματος appellantis. cf. etiam Met. Δ 18: τοῦ γὰρ ἀνθρώπου πολλὰ αἴτια, τὸ ζῶον, τὸ δίπουν. et An. post. 188 [a5]: τίμιον τὸ καθόλου ὅτι δηλοῖ τὴν αἰτίαν. Scilicet illa αἴτια τοῦ συμπεράσματος notiones generales sunt quae in Menone opiniones veras αἰτίας λογισμῷ veluti catenis vinciunt.

5) Phaedo. p. 96 A. B. C. cf. τελευτῶν οὕτως ἐμαυτῷ ἔδοξα πρὸς ταύτην τὴν σκέψιν ἀφυὴς εἶναι ὡς οὐδὲν χρῆμα.

adhibere non satis posse sibi visus sit,[1]) totum se ad causas sciendi contulit[2]) et notiones (ideas) omnium rerum, h. e. revera omnium praedicatorum[3]) causas[4]) esse adfirmavit[5]). Id quod logice si interpreteris quodammodo verum esse jam supra monui; aliter si intelligis nihil est nisi doctrina ontologica qua notiones pro ente absoluto ponuntur. Utrolibet autem sensu accepta enunciatio illa praeter notiones alias causas omnes excludit. Sive enim notiones ut meras rerum notas pro veris causis in sermonibus nostris ponimus, non licet in eisdem sermonibus per aliam verborum conjunctionem de rebus sensilibus ipsis ut de causis loqui; sive notiones revera entia χωριστά sunt et omnium rerum causae, non debemus aliam eis causam moventem praeficere. Nam hoc facto notiones, ut cum Platone loquar, ξυναιτίων tantum partes agent.

Quapropter Aristoteles Demiurgum illum Platonicum cum supercilio repudians[6]), Platonem duas tantum causas, materialem et formalem, cognovisse pronuntiat, ideas autem utpote meras causas formales, fiendi causas existere posse praefracte negat[7])

Plato vero nonnisi in parte logica et dialectica philosophiae ideas solas rerum causas praedicat. In Timaeo autem ad res sensibiles explicandas et causam moventem et causam finalem adhibuit[8]).

---

1) Quod fugit Auffarthium (Plat. Ideen 78) qui novam Platonis methodum in Phaedone expositam „eine durch Zweckursachen die Welt erklärende“ appellat. cf. Phaedo p. 99 D. Plato vero in Timaeo demum hoc negotium suscepit.

2) 99 e. ἔδοξε δή μοι χρῆναι εἰς τοὺς λόγους καταφυγόντα ἐν ἐκείνοις σκοπεῖν τῶν ὄντων τὴν ἀλήθειαν. cf. Parmen. 130 D: ἐκεῖσε δ'οὖν ἀφικόμενος εἰς ἃ νῦν δὴ ἐλέγομεν εἴδη ἔχειν περὶ ἐκεῖνα πραγματευόμενος διατρίβω.

3) Da jedes Prädicat selbst wieder als Wort eine Idee ist. Prantelius, Uebersicht d. griech.-röm. Phil. p. 90.

4) αἰτίαν καὶ ἀρχὴν τοῦ ἕκαστον εἶναι τοιοῦτον οἷα ἐστὶν αὐτή. Arius Didymus apud Diels Doxographi graeci p. 447.

5) Phaedo. 100 D.

6) Met. A 7: τί γάρ ἐστι τὸ ἐργαζόμενον πρὸς τὰς ἰδέας ἀποβλέπον; cui Plato jure suo reponere potuisset: τί γάρ ἐστι τὸ τὸν πρῶτον οὐρανὸν κινοῦν σῶμα ὄντα σῶμα οὐκ ὄν; Theophrastus vero duas causas quas Platoni tribuit materialem atque movente m appellat.

7) cf. De gen. et corr. II 9, 335 $^{b\,10}$; Met. A 991 $^{b\,3}$.

8) Causa movens est ille Demiurgus qui Aristotelis πρώτῳ κινοῦντι

Quod ut fieret, coactus est aliquam certam vim ontologicam ideis tribuere. Quamdiu enim in meris notionibus consistimus, ἡ παρουσία τῶν ἰδεῶν omnium rerum causa ἀσφαλῶς[1]) dici potest. Quodsi logicae fines egredientes rerum individuarum explicationem quaerimus, necesse est ut diserte explanemus quae sit idearum natura atque indoles at quomodo ideae rebus sensilibus sese insinuent. Quod Plato ita fecit, ut ideas diceret παραδείγματα χωριστά esse, ad quorum similitudinem Demiurgus ille mundum et omnia quae in eo essent effinxerit. Cum tamen probe sciret opinionem hanc multis obnoxiam esse dubitationibus, iterum atque iterum lectorem monuit totum Timaeum fabellam probabilem (εἰκότα μῦθον 28 D) esse.

Tertius veluti fons idearum apud Platonem quaestio de cognitionis vel scientiae natura atque origine est. Quam quaestionem cum problemate sophistarum dubitationes redarguendi et per se et apud Platonem arctissime cohaerere jam supra demonstratum est. Quaestio autem haec per dialogos Platonis hunc fere in modum distributa est:

In Menone doctrina proprie Platonica de idearum recordatione introducitur veluti Deus ex machina ad cavillationes istas diluendas. In Theaeteto easdem difficultates plena cognitionis explicatione amoliri philosophus frustra laborat. In Sophista denique fallacias illas, omni doctrina psychologica remota, via et ratione mere logica aggressus est et argumentis ex necessitate ductis plene profligavit. A Menone igitur nos initium facere oportet.

Socrati definitionem virtutis requirenti obicit Meno talis rei indagationem prorsus futilem esse: quod enim quis jam sciat, id quaerere supererogationis esse; quod vero omnino nesciat, inventum non agniturum.[2]) Quod argumentum duplex est. Complectitur enim fallaciam logicam et problema psycho-

---

plane respondet. Quod ad causam finalem attinet verba: Λέγωμεν δὴ δι' ἥντινα αἰτίαν γένεσιν καὶ τὸ πᾶν τόδε ὁ ξυνιστὰς ξυνέστησεν. ἀγαθὸς ἦν, idem significant quod Aristotelicum dictum κινεῖ δ' ὡς ἐρώμενον.

1) Phaedo. 100 D. τοῦτο γάρ μοι δοκεῖ ἀσφαλέστατον εἶναι καὶ ἐμαυτῷ ἀποκρίνασθαι καὶ ἄλλῳ. cf. 105 C, Tim. 49 D.

2) Meno 80 E. sqq.

logicum, quod cum Platonem minime fugisset, ejus vituperatores latuisse videtur. Fallacia logica in diversis vocabuli τοῦ εἰδέναι significationibus latet; problema vero psychologicum hoc est: quid est primum cognitum et quanam necessitudine cum ceteris cognitionibus nostris conjungitur. Et ambiguitatem vocis τοῦ εἰδέναι egregie illustravit Plato in Euthydemo (p. 276 D); eodem pertinet etiam illud discrimen inter ἐπιστήμης ἕξιν et ἐπιστήμης κτῆσιν in Theaeteto. Minime igitur putandum est Platonem, modo voluisset, non potuisse eandem hanc explicationem ad illum ἐριστικὸν λόγον convellendum adhibere. Verum enim vero perspicue intellexit sophisma logicum verborum discrimine dissolvi posse, quaestionem autem philosopham subtiliorem explicationem requirere. Quod Aristotelem fefellit, qui (An. post. I 1, 7) τὸ ἐν τῷ Μένωνι ἀπόρημα eadem verborum discriminatione diluit, qua Plato in Euthydemo usus est.

Nec aliter Themistius (Paraphras. ad loc.), qui postquam difficultatem distinctione inter γνωρίζειν et μανθάνειν facta solvit haec addit: πρὸς δὲ τοῦτον τὸν λόγον μᾶλλον δὲ τὸ σόφισμα τοῦτο Πλάτων μὲν ἔοικεν ἐνδιδόναι. Quod quam inique in Platonem dictum sit nemo non videt. Sophisma enim Plato eodem atque Aristoteles modo solvit. Quaestio autem subtilior, cujus gratia doctrina ἀναμνήσεως profertur, eadem est, quam Aristoteles per totam Metaphysicen se ipsum et lectores misere torquens numquam ad liquidum perducere potuit. Verum paucorum est eadem problemata sub verbis diversis latitantia deprehendere.

Recentiorum Groteus, quo erat mentis acumine, quaestionem philosopham in Menonis sophismate latens intellexit, sophisma ipsum alio loco a Platone explicatum esse non animadvertit. Nam paullo iniquior Platonis censor erat, ceteroquin interpres praeclarissimus. Itaque Sophistis more suo patrocinatus, bene meritos eos de philosophia praedicat qui talem quaestionem primi moverint! Quod contra Stallbaumius, ad fallaciam logicam magis respiciens, argumentum Menonis „quaestiunculam haud dubie ex Sophistarum disciplina arreptam“ nuncupat. Verum utrum Sophistae de philosophia bene meriti sint necne, nihil ad nos. Illud vero probe tenendum est, Platonem in Menone doctrinam recordationis in medium attulisse ad explicandam vel potius ad evitandam difficultatem illam de cognitionis origine. Doctrinam illam tamen nihil nisi machinam

quandam esse ad cavillationem Menonis refellendam neque ipsi plane satisfacere haud obscure significavit philosophus: καὶ τὰ μέν γε ἄλλα οὐκ ἂν πάνυ ὑπὲρ τοῦ λόγου διισχυρισαίμην κτλ. 86 B. [1])

Quapropter in Theaeteto eandem quaestionem tractavit nulla recordationis mentione facta. Nam difficultatem primariam in Theaeteto eandem esse atque cavillationem Menonis nemo negabit, qui rem paullo accuratius consideraverit. Plena cognitionis definitio quaeritur. Quam non inventam esse non est cur miremur. Cum enim omnis definitio per verba fiat, quae ad res quasdam cognitas referantur, definitio cognitionis in circulum incidat necesse est. [2]) Vera quaestio igitur non est de cognitionis definitione, sed de primo cognito, vel de variis cognitionis generibus eorumque inter se necessitudine.

Haec quaestio in Theaeteto quidem disputatione de psychologica [3]) erroris explicatione praecipue continetur. Explicatio autem haeret in difficultate quae Menonis ἐριστικῷ λόγῳ prorsus respondet. Quae enim nescimus (aiunt Sophistae) de eis omnino opinari non possumus; quae autem scimus, de eis recte

---

1) Idearum in Menone nulla fit diserta mentio, nisi ubi de definitione agitur, 72 C. Recordationem illam tamen ad ideas pertinere e loco Phaedonis (72 E sqq.) satis liquet. Alia ἀναμνήσεως explicatio in Philebo (34 B) invenitur ubi Plato de ideis non cogitat. Cautius loquitur philosophus in Politico (278 C D): εἰ ταὐτὸν τοῦτο ἡμῶν ἡ ψυχὴ φύσει περὶ τὰ τῶν πάντων στοιχεῖα πεπονθυῖα κτλ. Cum voce φύσει huius loci cf. Ar. An. post. II in fine. δύναμιν σύμφυτον κριτικήν, et ibidem ἡ δὲ ψυχὴ ὑπάρχει τοιαύτη οὖσα οἵα δύνασθαι τοῦτο πάσχειν. στοιχεῖα illa ideas esse nequaquam constat. Immo ex παραδείγματι στοιχείων et συλλάβων praecedenti contrarium magis fit verisimile. cf. Theaetet. 203 E.

2) cf. Trendelenburg, Logische Untersuchungen pp. 103—104: Man würde es (das Denken) nur durch einen Bezug zu den Dingen erläutern können, welche in dem Denken Grund und Mass finden.

3) Hoc verbum toties repetitum lectori fastidium offerre suspicor; sed accurate loquendum est in disputatione philosopha. Problema Theaeteti est: εἰπεῖν τί ποτ᾽ ἐστί τοῦτο τὸ πάθος παρ᾽ ἡμῖν καὶ τίνα τρόπον ἐγγιγνόμενον (187 D), Sophistae vero: τοῦτο (esse errorem) φθεγξάμενον ἐναντιολογίᾳ μὴ συνέχεσθαι (236 E). Alterum psychologicum est, logicum alterum. Talia si accuratius respexisset Groteus, Platonem inconstantiae non fuisset insimulaturus quod cavillationem de non - ente in Theaeteto Sophista Cratylo diverse tractavit. (Grote Plato II 549 sqq.)

opinemur necesse est. Quod genus argumentandi illi ἐριστικῷ λόγῳ prorsus simile esse nemo non videt. Etenim per fallacias logicas ex ambiguitate vocis sciendi repetitas quaestio de cognitionis inceptione proponitur. Nam ita demum fallaciam illam plene explicare poterimus, si cognitionem aliquo modo incipere sumpserimus, ut discrimen constituere possimus inter duas significationes vocabuli εἰδέναι: videlicet cognitionem acquirendi et cognitionem habendi.

Et primum quidem Plato pro concesso ponit cognitionem incipere posse [1]) atque tecte sumit [2]) rerum sensibilium perceptionem cognitionem (non dico cognitionis definitionem) esse. Qua sumptione difficultatem facile tollit et errorem explicat. Duas enim ponit cognitionis species: perceptionem rerum sensilium et διάνοιαν; errorem dicit ἐν τῇ συνάψει αἰσθήσεως πρὸς διάνοιαν sedem suam habere. Postea vero subit quaestio de errore ἐν αὐτοῖς τοῖς διανοήμασιν, quam illa explicatione non dilui perspicuum est. Itaque distinctionem quam ἔργῳ constituerat inter ἐπιστήμης ἕξιν et ἐπιστήμης κτῆσιν nunc λόγῳ constituere conatur. Frustra; nam cum antea duo cognitionis genera habuisset διάνοιαν atque rerum sensilium perceptionem, nunc unum tantum διανοημάτων habet. Sumit enim omnia διανοήματα menti jam inesse neque ullam doctrinam psychologicam περὶ διανοημάτων κτήσεως proponit. Nam ea notionum acquisitio, quam per aviarii imaginem describit, nonnisi in mente [3]) fit, unde efficitur, ut res ad infinitam in mente seriem redeat. Quodsi doctrinam aliquam certam de διανοημάτων indole atque ortu ad hanc quaestionem adhibuisset, ἀπόρημα facile dissolvisset. Sed doctrinam ἀναμνήσεως utpote minus firmam ad hanc difficultatem explanandam adhibere noluit; alteram doctrinam de origine notionum ἐξ αἰσθήσεως prorsus

---

1) Theaetet. 191 C: ἆρα ἔστι μὴ εἰδότα τι πρότερον ὕστερον μαθεῖν. ἔστι μέντοι κτλ.

2) Haec sumptio latet in ἐκμαγείῳ illo, praesertim in verbis: μνημονεῦσαι ὧν ἂν ἴδωμεν ἢ ἀκούσωμεν.

3) Cum vulgo loquor. Philosophice loquens dixerim: „Indagatio vel acquisitio notionum jam existentium et perfectarum est.“ Nam certo quidem sensu et νοήματα et αἰσθήματα in mente sunt.

rejecit.[1]) Itaque in Theaeteto rem explanare non potuit. Cum tamen in Sophista investigatione κατὰ τὸ εἰδέναι καὶ μὴ εἰδέναι (Theaetet. 188 C) relicta alteram viam κατὰ τὸ εἶναι καὶ μὴ ingressus cavillationem illam de errore ἐλεγκτικῶς redarguisset, in Timaeo et in Phaedone ad doctrinam ἀναμνήσεως rediit.[2])
Etenim quamquam illa recordatio, quaenam necessitudo inter duo cognitionis genera intercedere putanda sit, nullo modo declarat, tamen cognitionem notionum ponit. Quod genus cognitionis adeo praecipuum locum apud Platonem obtinebat, ut saepissime solum eo nomine dignum praedicaret.

Jam igitur tria quaestionum genera, e quibus orta est idearum doctrina, breviter perstrinximus. Nec me praeterit aliter de hac re exponi solere in historiis philosophiae quae feruntur. Nam Aristotelem[3]) secuti ideas Platonicas ex priorum philosophorum placitis veluti componunt, commiscentes Heracliti ῥοῦν cum definitione Socratica et Parmenidis uno. His addunt numeros Pythagoricos, Megaricorum ideas ἀσυμβλήτους, Anaxagorae νοῦν et alia id genus. Sed ejusmodi explicationibus uti, ut historico concessum est, ita philosopho minime licet. Primum enim de systematibus illis mirum est quantum inter se dissentiant viri docti, nec debemus rem ignotam ignotiore vel obscuram magis etiam obscura explanare. Deinde placita philosopha non sunt entia simplicia, quae veluti elementa ad varias mixturas conficiendas commiscere licet[4]), sed ipsa in elementa sua prius dissolvantur necesse est[5]). Sunt autem

---

1) Phaedo 96 B. Prior Theaeteti pars, de qua multi sunt commentatores, huc non pertinet. Ibi enim demonstratur τὸ πάθημα non esse cognitionem, vel ipsam αἴσθησιν non esse cognitionis definitionem; quod nemo negat. ἡ φαντασία οὐ ταὐτὸν τῇ αἰσθήσει Ar. Met. III 5. cf. Groteum. II p. 374 sqq., qui tamen in quaestione historica errat, Protagorae nimium patrocinatus.

2) De temporum ordine nihil affirmo. cf. infra p. 21. 5.

3) Metaphys. I 6, XIII 4. cf. Diog. Laert. III 10: Μῖξιν τε ἐποιήσατο τῶν τε Ἡρακλειτείων λόγων καὶ Πυθαγορικῶν καὶ Σωκρατικῶν.

4) Cf. notum illud Herbartii: „divide Heracliti γένεσιν οὐσίᾳ Parmenidis et habebis ideas Platonicas;“ atque mirum illud tepidum balneum quo Plato apud Deussenium (De Platonis Sophista) „rigidam atque paene emortuam“ Megaricorum οὐσίαν refovet.

5) Inanitatem ejusmodi disputationum sine tali ἀναλύσει ex Teichmülleri exemplo discas, qui (Stud. z. Gesch. der Begriffe, Vorrede V) lo-

elementa illa verae quaestiones, de quibus sive sciente sive nesciente philosopho agitur.

His accedit quod Platonis philosophia doctrinas priorum philosophorum ipsas minus respicit, quam cavillationes dialecticas, quas Sophistae jactabant, vel, si Groteum audimus, ipse Plato maligne eas interpretando ex eis traxit. Cum enim logica neglecta μῦθόν τινα ..... διηγεῖσθαι ..... ἡμῖν (242 C) videantur, in omnes quodammodo cadit quod Plato de Heracliti sodalibus dicit: παρὰ μὲν οὖν τούτων ..... οὐκ ἄν ποτε λάβοις λόγον οὔτε ἑκόντων οὔτε ἀκόντων, αὐτοὺς δὲ δεῖ παραλαβόντας ὥσπερ πρόβλημα ἐπισκοπεῖσθαι. [1]) Proinde ἐκείνους μέν τοι νῦν ἐῶμεν ἐπειδὴ καὶ ἄπεισιν (cf. Menon. 71 D.), ipsos dialogos potius adeamus qui omnia, quae ad plenam Platonicae philosophiae intelligentiam requiruntur, abundanter suppeditant.

De idearum natura.

At jam dudum lector ex me quaesiverit: quae tandem est natura atque indoles idearum, ad quas Platonem per tres illas vias deductum esse dicis? Et nihil quidem facilius esset quam ex locis illis decantatis Phaedri, [2]) Phaedonis, [3]) Symposii, [4])

---

quitur „Von dem Platonisch-Aristotelischem Idealismus", et (Neue Studien I p. 233 sqq.) Platonem Pantheistam et Monistam sensu Heraclitico facit, Aristotelem vero dualismi (ib. p. 236) reum facit. cf. tamen infra p. 23. Ἀναλύσεως quam in omni quaestione philosopha necessariam duco praeclarum exemplum dedit Schopenhauerus in judicio philosophiae Kantianae. cf. W. als W. und V. 3. Ausg. I p. 511: „Diese Formen der Urtheile sind ja Worte und Wortverbindungen. Es sollte doch zuerst gefragt werden, was diese unmittelbar bezeichnen; es hätte sich gefunden, dass dies Begriffe sind. Die nächste Frage wäre dann gewesen nach dem Wesen der Begriffe" etc. etc.

1) Haec revera etiam in Parmenidem cadere apparet ex Theaeteto. 180 E, 181 B, 183 E; Sophist. 242 D. Quod autem de Parmenide reverentius loquitur id quidem nihil ad quaestionem philosopham, facilem tamen habet explicationem. Scilicet arbitratus est Plato τοὺς ῥέοντας ethicam pessumdare adseverantes ἃ ἂν θῆται πόλις δόξαντα αὐτῇ, ταῦτα καὶ εἶναι δίκαια τῇ θεμένῃ (177 D). cf. De Legibus pp. 889—890 sqq.

2) p. 247 C, 250 B D.

3) p. 78, 79, 80.

4) p. 210 E, 211 A—D.

Timaei,[1]) Reipublicae[2]) enarrationem idearum grandiloquam altisonam componere, atque de earum pulchritudine, perfectione, unitate rhetorice et copiose ut fit disserere.[3]) Verum ex talibus declamationibus nihil prorsus discimus nisi quod jam scimus, scilicet Platonem sicuti etiam Aristotelem[4]), cognitiones illas atque scientias quae in meris notionibus praecipue versentur eis quae in rerum sensilium perceptione consistant mirum quantum praetulisse easque omnibus laudibus poeticis rhetoricis ethicis extulisse. Quodsi quaeritur quamnam de notionibus doctrinam ideae Platonicae exhibeant, tam simpliciter respondere non licet. Nam doctrina illa mutari videtur, nec, ut plerique credunt, secundum tempora Platonis vitae, sed secundum quaestiones quas tractat philosophus.[5])

---

1) p. 28 A B, 52 C.

2) p. 514 B sqq. cf. etiam Theaetet. 176 E—177 A.

3) Carolus Prantl (Gesch. d. Logik I p. 60 sqq.) de re recte judicat, de ipso Platone fortasse paullo iniquius. Id quod evenisse puto propter abusum talium locorum a Proclis nostris factum. Et quidem sunt ista multis ut bono illi Theodoro (Theaetet. 177 C) οὐκ ἀηδέστερα ἀκούειν, sed Platonem eo nomine vituperare durum est.

4) Met. I 2: τὸ γὰρ αἰσθάνεσθαι πάντων κοινὸν διὸ ῥᾴδιον καὶ οὐδὲν σοφόν.

5) Praecipui dialogi Platonici post ejus reditum Athenas vel certe post mortem Socratis (cf. Groteum vol. 1 p. 194—211) conscripti sunt eandemque, ut in quaestionibus impeditis, omnes doctrinam exhibent. Ut rem uno exemplo absolvam, prorsus nihil interest, quod quidem ad quaestionem philosopham attinet, utrum loci Phaedri (261 D) et Sophistae (217 C) ad Parmenidem jam litteris consignatum an consignandum spectent. Verba Caroli Prantl in quaestione consimili apponere libet: Denn wenn in der Metaphysik und der Ethik auf die Analytik vermittelst εἴρηται hingewiesen ist, so folgt für die wissenschaftliche Reihenfolge hieraus ebensowenig als wenn in gleicher Weise d. interpr. 1. $16^{a\,8}$ (quem tamen locum glossatori alicui deberi suspicatus est Christius) die Bücher über die Seele und Anal. post II 12, $95^{b\,11}$, das sechste Buch der Physik citirt wird.

Dialogorum ordinem a Zellero propositum utpote maxime probabilem sequor, ita tamen ut potius ad Grotei in hac re ἐποχὴν inclinem. (Grote I 172—194). Quae si confirmatione eget, confer, quaeso, Peipersium (Ont. Platonis) nuper statuentem eodem fere tempore Theaetetum et finem Reipublicae scriptum esse (p. 486). Quod facit propter acerbam Socratis diatribam (172 D—177 C) de prava rerumpublicarum gerendarum ratione tunc temporis usitata. Quasi vero idem argumentum non etiam in Gorgiam cadat quem multo ante scriptum esse censet. Hoc modo demonstraveris Phaedrum post utrumque in lucem editum esse; nam in Phaedro Plato se

Et primarie quidem doctrina idearum nihil aliud evincere vult quam notiones existere, hoc est verba quibus reddunda in ratione utamur aliquid certi significare, quod per definitiones aliquatenus exprimere possimus et ad perspicue disputandum adhibere debeamus. Hoc praecipuum esse, rationes psychologicas et ontologicas secundarias esse atque incertas, cum ex universa philosophiae Platonicae ratione tum ex disertis philosophi verbis satis apparet.[1]) Nihilominus cum notiones per rerum sensibilium perceptionem explicare nec posset nec vellet, idealismum autem quem dicimus omnino non intelligeret (cf. infra p. 27. 5), coactus est sumere notiones quales in mente essent tales per se in rerum natura constare.[2])

Quantis tamen difficultatibus laboraret doctrina illa, Platonem minime fugit, ut ex priore Parmenidis parte liquet, ubi omnes omnino idearum explicationes refelluntur. Quod accuratius jam considerandum est. In illo igitur dialogo Socrates idearum doctrinam ad contradictiones Zenonianas elevandas proponit. Dicit enim non mirum esse tales contradictiones rebus inesse sensilibus; id demum sibi admirabile visum iri, si quis

---

ipsum quasi reprehendit atque corrigit quia acerbius in homines politicos atque rhetores invectus erat. Idem censet Sophistam post Parmenidem (500 sqq.), Parmenidem Sophistam Politicum Philebum post Rempublicam litteris esse consignatos. Equidem audaciter assevero me argumentis, qualia nostris philologis in hoc genere probentur, quemlibet ordinem dialogorum demonstrare posse. Sed me operae pretium facturum esse vix crediderim. (cf. Groteum I 193 ibique Bonitz, Strumpell, Wolf.)

1) Phaedr. 265 C: ἐμοὶ μὲν φαίνεται τὰ μὲν ἄλλα (sc. tota illa idearum in vita priore visio) τῷ ὄντι παιδιᾷ πεπαῖσθαι. κτλ. Quae sequuntur pura puta logica sunt. De loco Menonis 86 B jam supra dictum est. De loco Philebi (pp. 15—17) et supra dictum est et infra disputabitur. cf. p. 40. De republica 532 D 533 D: αὐτὸ τὸ ἀληθές ὅ γε δή μοι φαίνεται. εἰ δ᾽ ὄντως ἢ μή, οὐκέτ᾽ ἄξιον τοῦτο διισχυρίζεσθαι. ibid: οὐκοῦν καὶ ὅτι ἡ τοῦ διαλέγεσθαι δύναμις μόνη ἂν φήνειεν ἐμπείρῳ ὄντι ὧν νῦν δὴ διήλθομεν . . . . . καὶ τοῦτ᾽ ἔφη ἄξιον διισχυρίζεσθαι. Scilicet de ipsa dialectices atque idearum natura dubitat, de logica προπαιδευτικῇ qua ad ideas pervenimus minime. cf. etiam de repub. 511 C: μανθάνω . . . ἱκανῶς μὲν οὔ . . . ὅτι μέντοι βούλει διορίζειν σαφέστερον εἶναι τὸ ὑπὸ τῆς τοῦ διαλέγεσθαι ἐπιστήμης κτλ. cf. 517 B: θεὸς δέ που οἶδεν εἰ ἀληθὴς οὖσα τυγχάνει. cf. supra p. 7 n. 2.)

2) Opinio Cudworthii (Treatise of Immutable Morality pp. 243—245. Grote II 282), Tennemanni, Contii, ideas Platonicas meras mentis humanae notiones fuisse jamdudum explosa est.

demonstraverit easdem repugnantias rerum ideis per se seorsum constantibus inhaerere.[1]) Rogat eum igitur Parmenides, quarumnam rerum ideas ponat: earumne solum rerum, quae oculis cerni non possint, veluti virtutis justitiae pulchritudinis, an etiam rerum adspectabilium, veluti hominis, ignis, aquae, adeoque rerum turpium veluti luti crinis. Quod discrimen in quaestione de ideis quantum momenti habeat perspicuum est. Ad psychologicas tamen potius quaestiones quam ad ontologicas et logicas spectat. Qui enim notiones nihil esse dicunt nisi miras quasdam quasi perplexiones imaginum obscurarum verbis et vi memoriae inter se conjunctas, in invisibilium notionibus explicandis plurimum laborant. Qui autem notiones plane aliud genus esse contendunt et notiones quasdem ante omnem rerum sensilium perceptionem mentibus nostris quasi innatas esse, argumentis e talibus notionibus ductis praecipue nituntur. Quapropter Plato in Phaedone τῶν ἀορατῶν solorum notiones ad immortalitatem animae demonstrandam adhibuit, nec per totum hunc dialogum ulla rerum adspectabilium idea inveniri potest.[2]) Neque tamen inde recte concluseris Platonem tempore illo nullas rerum adspectabilium ideas posuisse, sed potius idearum doctrinam rationibus argumenti in Phaedone expositi quodammodo, ut ita dicam se ipsam accommodasse.

---

1) 129 D. sqq. Quaestionibus logicis atque psychologicis neglectis Teichmüllerus qui ex Heraclito atque Timaeo Platonico admirabili mentis acumine Pantheistam quendam Platonem composuit, negat ideas χωριστούς fuisse. (Neue Stud. I 150). Revera tamen hanc viri docti sententiam esse non credo. Sed tantum dicit Aristotelis νοῦν χωριστόν qui omnes notiones in se comprehendit, dualismi crimini aeque obnoxium esse atque ideas Platonicas. cf. Stud. z. Gesch. d. B. I 246—247. 250: Allein bei Aristoteles ist die Idee (ante Hegelium vir doctus „Ideen" dicturus fuisset) eben sotransscendent wie bei Plato. Cf. Hermanni Lotze verba (logica 317—319) apud Peipersium (op. l p. 520). Scilicet ideas Platonis nulla veri problematis ἀναλύσει facta (cf. supra p. 19 n. 5) adgredientes semper erunt qui aut negent Platonem talem doctrinam revera probare potuisse aut eo nomine eum reprehendant. At contra ideas nemo audiendus est nisi qui difficultates infra (p. 28 n. 1) expositas plene explicaverit; id quod neque Aristoteles fecit nec nostrates paucis exceptis possunt. Ipse autem Plato concedit sua de ideis placita. χαλεπὰ μὲν ἀποδέχεσθαι εἶναι, ἄλλον δ' αὖ τρόπον χαλεπὰ μὴ ἀποδέχεσθαι (532 D)

2) Nam voces εἶδος et ἰδέα his locis ideas non significare nemo non videt: 108 D ἰδέαν τῆς γῆς, 109 B παντοδαπὰ καὶ τὰς ἰδέας καὶ τὰ μεγέθη, 73 D εἶδος τοῦ παιδός, 77 C ἐν ἀνθρώπου εἴδει, 73 A ἐν τῷδε τῷ ἀνθρωπίνῳ εἴδει.

Etenim rerum visibilium ideae in Phaedonis argumentatione per fuissent incommodae atque molestae. Quae enim περὶ ἰσότητος disputat Socrates[1]) περὶ ἀνθροπότητος disputata scrupulum injecissent. Nam ὅτι πάντα τὰ ἐν ταῖς αἰσθήσεσιν ἐκείνου τε ὀρέγεται τοῦ ὃ ἔστιν ἴσον καὶ αὐτοῦ ἐνδεέστερά ἐστιν speciem veritatis prae se fert;[2]) at ὅτι πάντες οἱ ἄνθρωποι τοῦ ὃ ἔστιν ἄνθρωπος ὀρέγονται difficilius est ad demonstrandum.[3]) Quare prudenter hoc loco Plato rerum adspectabilium ideas non posuit. Eadem est ratio argumentationis ejus quae in capite LIV legitur. Etenim si Plato substantiarum ideas ad illud argumentum adhibuisset, coactus esset πῦρ τόδε et τὸ αὐτο-πυρ, cujus παρουσίᾳ πῦρ τόδε fit πῦρ, inter se distinguere etiam deinde analogiam secutus, τὴν τοῦ Σωκράτους ψυχήν et τήν αὐτο-ψυχήν vel αὐτὸ τὸ τῆς ζωῆς εἶδος.[4]) Itaque qualitatem abstractam θερμότητα ut ideam posuit, πῦρ τόδε et πυρὸς ἰδέαν inter se non distinxit.[5])

Quoniam causas exposuimus cur rerum individuarum ideae in Phaedone non inveniantur, ad Parmenidem, unde huc aberravimus, redeundum est. Parmenidi igitur respondit Socrates se, cum de rerum corporearum praesertim rerum vilium ideis saepe et multum dubitasset, ad extremum totum se ad rerum invisibilium ideas contulisse, ne rerum contemnendarum ideas ponens in τιν᾽ ἄβυθον φλυαρίαν incideret. Sed Parmenides hos timores atque dubitationes juventuti Socratis ita tribuit, ut eum auguretur cum se philosophia magis exercuerit nihil contempturum esse. Hanc potissimum Platonis opinionem fuisse tum res ipsa tum multi dialogorum loci perspicue demonstrant[6]).

---

1) Phaedo pp. 74—75.

2) Hoc argumentum inter usitatissima etiam nunc est.

3) Scilicet: οὐκ ἂν ἐπιδέχοιτ᾽ ἡ οὐσία τὸ μᾶλλον καὶ τὸ ἧττον. Ar. Cat. III. 21.

4) Teichmüllerus qui Platonem pantheistam facit (op. l. I 110 sqq.) negat cum Panaetio illo atque Hegelio, philosophum animae immortalitatem revera docuisse. At nemo qui Platonem attente legerit ignorare potest immortalitatem ei verisimilem tantum (cf. Tim. 72 D et notum Apologiae locum) visam esse, sed ad ethicam quasi necessariam: χρὴ τὰ τοιαῦτα ἐπᾴδειν ἑαυτῷ.

5) In Timaeo tamen ubi de rerum sensilium explicatione agitur πῦρ αὐτὸ ἐφ᾽ ἑαυτοῦ ponitur (51 B).

6) Nullam rem in philosophia propter vilitatem dialectico negligendam esse nota est Platonis opinio; cf. Soph. 227 B, Polit. 266 D,

Etenim manifestum est argumenta, quibus Plato ad idearum doctrinam deductus est, in omnia pariter verba generalia cadere. Quare eos, qui Platonem aliquarum rerum ideas posuisse negent, eodem modo falli contendo ac si quis Phaedone lecto ideas rerum sensilium in universum neget. Scilicet in omni quaestione ideas materiae congruentes posuit philosophus[1]).

Itaque in Timaeo, ubi de mundi origine agitur, rerum manu factarum et τῶν πρός τι ideae rarius occurrunt. Inde orta est opinio Platonem talium rerum ideas non cognovisse[2]). Etenim si rem poetice magis quam logice spectamus, ideae rerum naturalium minus offensionis habere videntur quam ideae τῶν πρός τι. Effingimus enim animo omnium rerum naturalium perfectissimas et pulcherrimas imagines ἐν τῷ νοητῷ τόπῳ. Quod in ideis τῶν πρός τι difficilius fit. Verum si ideas omnino ἐν τόπῳ non esse reputaveris[3]), statim apparebit nihil interesse. Sed quid opus est verbis? Nam sicuti doctrina idearum ἐξ ὑποστάσεως verborum generalium originem duxit, ita nullarum rerum non possumus ideas apud Platonem invenire[4]), et ita

---

Theaetet. 178 D, Hipp. maj. 288 D. Quod ad ideas πυρός καὶ ὕδατος attinet, nullam dubitationem relinquit locus nobilissimus Timaei (51 B—52 A). Comparanda sunt verba ἦ ταῦτα ἅπερ βλέπομεν ὅσα τε ἄλλα διὰ τοῦ σώματος αἰσθανόμεθα μόνα ἐστὶ τοιαύτην ἔχοντα ἀλήθειαν, cum Parmenide (130 D) ἀλλὰ ταῦτα μέν γε ἅπερ ὁρῶμεν ταῦτα καὶ εἶναι. cf. de Repub. 515 B: ἅπερ ὁρῷεν.

1) Quod ipse aperte profitetur. cf. de Repub. 596 A. B: ἐκ τῆς εἰωθυίας μεθόδου . . . . . θῶμεν δὴ καὶ νῦν ὅ τι βούλει τῶν πολλῶν. cf. Parmen. 147 D. Idem facit in rerum divisionibus cf. Phileb. 23 B: δεῖν ἄλλης μηχανῆς. cf. 23 D, et Tim. 48 E.

2) Loci Aristotelici huc non pertinent; nam formula οὔ φαμέν pace commentatorum ipsum Platonem non denotat: οἷον οἰκία καὶ δακτύλιος ὧν οὔ φαμέν εἴδη εἶναι.

3) Tim. 52 B. C; Parmen. 156 D. E; Aristot. Phys. III 4: Πλάτων δὲ ἔξω μὲν οὐδὲν εἶναι σῶμα οὐδὲ τὰς ἰδέας διὰ τὸ μηδέ που εἶναι αὐτάς.

4) Locos probantes post Ritterum atque Zellerum coacervare non est operae pretium. (Zell. op. l. II 1, 585 n. 4.) cf. quae infra de posteriore Parmenidis parte disputavimus. Unus omnium rem sine ambagibus enuntiavit Carolus Prantl (Uebersicht d. griech.-röm. Philos. p. 89): „Kurz alle und jede Allgemeinheit, mag sie höher oder niederer stehen, ist eine Idee, und die Bildung eines Wortes für mehrere unter diese Bezeichnung fallende Gegenstände genügt zur Entstehung einer Idee.“ Quod vero hoc Platoni vitio vertit non assentior.

quidem per dialogos dispertitos, ut nullo tempore ejus vitae dicere liceat eum aliquarum rerum ideas repudiasse.

His explicatis progrediamur ad Parmenidis contra ideas disputationem, quae ita instituitur ut primum contra εἴδη χωριστά in universum disputet, deinde contra duas illius doctrinae explicationes, quas Socrates in medium affert; denique rursus contra doctrinam illam in universum. Et primum quidem contra doctrinam illam in universum demonstrat res individuas idearum participes fieri salva idearum unitate absoluta nullo modo posse.[1]) Deinde argumentum quod τρίτον ἄνθρωπον appellant ideis opponit: scilicet ex ideae cum rebus sensilibus comparatione alteram nasci ideam et rem in infinitam abire[2]). Aliam igitur explicationem proponit Socrates, Parmenidem jubens videre, μὴ τῶν εἰδῶν ἕκαστον ᾖ τούτων νόημα καὶ οὐδαμοῦ αὐτῷ προσήκῃ ἐγγίγνεσθαι ἄλλοθι ἢ ἐν ψυχαῖς (132 B).

Hoc vero ambiguum est; nam quaestionem ontologicam de eo, quod extra mentes nostras notionibus respondere putandum sit, movet priusquam ad quaestionem psychologicam de

---

1) Pravam consuetudinem talia plene enarrandi non sequar. μέγα βιβλίον μέγα κακόν· Lectorem Platonem jam lectitasse sumo.

2) Quod Brandisius (de perd. Ar. libris p. 18) hoc argumentum „a variis varie expositum“ esse memorat, id nihil ad rem nostram. Argumentum a Platone inventum et dilucide expositum, ab Aristotele saepius repetitum suapte natura simplex et unum est; Scholiastarum vero nugae infinitae sunt. Quem talia delectant, is adeat Schaarschmidtium propter hoc argumentum Parmenidem Platoni abjudicantem. Mihi Hermanni de Sochero in quaestione consimili judicium apposuisse sufficiat: „So wenig man höhere Aufschlüsse über Plato's Geistesgeschichte von einem Mann erwarten wird, der ihm den Sophisten und Parmenides abspricht.“ (Plat. Phil. 1839 I p. 367.) Quod autem Susemihlius (in censura libri Peipersii Wochenschrift f. kl. Phil. X 17) Baemkerum (Ueber den Sophisten Polyxenos, Rh. Mus. XXXIV 64—79) secutus jam constare dicit hoc argumentum a Sophista Polyxeno inventum esse, confidentius loquitur vir doctus. Locus enim Phaniae quo nititur haec opinio ita est vel obscurus vel depravatus ut intellegi vix possit. Ipse autem Baemkerus ad locum de Repub. X 597 C. provocans largitur Platonis acumen ad hoc argumentum excogitandum satis suffecisse. Ego vero monstravi idem argumentum etiam in Timaeo inveniri. cf. infra p. 30 n. 4. Terminum quidem technicum τὸν τρίτον ἄνθρωπον qui apud Platonem nusquam legitur, Polyxeni vel alicujus Sophistae commentum fuisse haud negaverim. Nam Sophisticen plane redolet neque ego is sum qui talia Platoni vindicem.

notionum natura responsum sit. Permultum enim interest, utrum νοήματα illa φαντάσματα[1]) quodammodo sint, an entia prorsus alius generis. Sed quidquid hujus rei est, hanc de idearum cum rebus communione difficultatis solutionem ita tantum amplecti licet, si probaverimus doctrinam illam quem nostrates idealismum vocant. Ad quam doctrinam prope accedere videntur Aristoteles dicens ὅτι ἡ ψυχὴ τὰ ὄντα πώς ἐστι πάντα (de an III 8. 1) et Plato declarans (Tim 61 C) qualitates secundarias (τὰ παθήματα) et perceptionem disjungi non posse (πρῶτον μὲν οὖν ὑπάρχειν αἴσθησιν δεῖ κτλ.) Revera tamen neuter verum idealismum[2]) intellexit. Plato enim (l. l.) qualitates primarias sensu Lockiano per se constare arbitratur; Aristoteles vero varie et more suo inconstanter περὶ τοῦ αἰσθητοῦ et τοῦ ἐπιστητοῦ disputans[3]) semper tamen aliquid extra mentem per se constare ponit tamquam causam[4]) τῶν ἐν τῇ ψυχῇ ὄντων. Verus autem idealismus ens absolutum aut prorsus respuit aut omnino causam esse negat, sed quasi aversam et ignotam partem mentis affectionum esse submystice dicit[5]).

Plato vero in loco Parmenidis mentis affectiones in αἰσθητά et ἐπιστητά non dispescit, sed τὰ νοήματα menti inesse sumit,

---

1) cf. Ar. de An. III 8: τὰ δὲ πρῶτα νοήματα τίνι διοίσει τοῦ μὴ φαντάσματα εἶναι.

2) Id quod Carolus Prantl. (op. l. I p. 139, 235) „Subjectivismus" appellat. cf. p. 139: „die Alternative zwischen Subjectivismus und Objectivismus". Utramvis amplectaris doctrinam per me licet, modo ne ambas sicut vulgus philosophorum. De idealismo bene Auffarthius (Die Platonische Ideenlehre. Berlin 1883, p. 23—27). Errat tamen quod Platoni idealismum recentiorum tribuit, dualismum abjudicat. Quod ut efficiat demonstrare laborat (ibid pg. 27—31) δόξαν et διάνοιαν haud ita multum inter se differre. Satius fuisset διάνοιαν atque νοῦν inter se distinguere, quae interdum prorsus confundit, cf. p. 27. „Die διάνοια — und durch die soll doch die Idee erfasst werden".

3) cf. Cat. V. 17 sqq. cum de An. III 4, 14, 15; III 5, 3; III. 8, 3.

4) Metaphys. Γ 5 in fine: τὸ μὲν οὖν μήτε τὰ αἰσθητὰ εἶναι μήτε τὰ αἰσθήματα (sc. μὴ ὄντων τῶν ἐμψύχων) ἴσως ἀληθές (sed. cf. Cat. V. 19) τὸ δὲ τὰ ὑποκείμενα μὴ εἶναι ἃ ποιεῖ τὴν αἴσθησιν καὶ ἄνευ αἰσθήσεως ἀδύνατον.

5) Vulgus semper putabit idealismum esse negationem rerum sensibilium, οὗ τί ἂν εἴη ἀποπληκτότερον; sed φιλόσοφον πλῆθος ἀδύνατον εἶναι. Idealismus est negatio substantiae pro rerum sensibilium causa positae.

τὰ αἰσθητά (quae τἆλλα appellat) simpliciter extra mentem ponit. Inde consequitur ut aut notio mentis οὐδενός notio sit aut unius alicujus rei (ἑνός τινος) in rerum natura revera existentis, quae res ipsa notio erit. At si notiones revera rebus extra mentem positis insunt, aut res cogitandi facultate instruendae sunt aut notiones privandae. Utrumque absurdum.[1])

Rejecta igitur hac idearum explicatione ad aliam doctrinam transit Socrates, quam propter ejus venustatem et quia in Timaeo[2]) praecipuum locum obtinere videtur semper pro doctrina proprie Platonica accepta est[3]), quamvis hoc Parmenidis loco

---

1) Hunc locum respicit, id quod omnes nisi fallor interpretes fugit, Aristoteles (de An. III 4. 15. 16): καὶ αὐτὸς δὲ νοητός ἐστιν (†) ὥσπερ τὰ νοητά. ἐπὶ μέν γὰρ τῶν ἄνευ ὕλης τὸ αὐτὸ ἐστι τὸ νοοῦν καὶ τὸ νοούμενον . . . . ἐν δὲ τοῖς ἔχουσιν ὕλην δυνάμει μόνον ἕκαστόν ἐστι τῶν νοητῶν, ὥστ' ἐκείνοις μὲν οὐχ ὑπάρξει νοῦς . . . ἐκείνῳ δὲ τὸ νοητὸν ὑπάρξει.

Hoc tamen modo difficultas non removetur. Nam secundum Aristotelem mens puram notionem τοῦ λίθου v. c. cogitat. (τὸ σαρκὶ εἶναι κρίνει). Mens divina δυνάμει non est sed ἐνεργείᾳ. Mens autem humana a δυνάμει ad ἐνέργειαν transit tum cum actu cogitat. (ὅταν νοῇ ἐκεῖνα). Sed hoc nihil ad τὸν λίθον. οὐ γὰρ ὁ λίθος ἐν τῇ ψυχῇ. Itaque notio lapidis aut omnino ad lapidem nihil pertinebit, aut semper ἐνεργείᾳ non δυνάμει ei inerit. Sed mens divina (νοῦς ποιητικός) nihil est praeter notiones quas cogitat. Itaque sicut mens humana παρουσίᾳ τοῦ ποιητικοῦ νοῦ actu cogitat, ita lapis quippe cui notio lapidis insit, cogitare putandus est.

Quod vero Groteus (II 272) dicit: „The word ἀνόητα here is used in its ordinary sense, in which it is the negative not of νοητός but of νοητικός"; hoc problema non solvit sed tantum aliter exprimit. Nempe sine idealismo vel potius sine diserta dualismi negatione difficultas illa tolli non potest. Itaque nostra quoque memoria exstitit qui rebus cogitandi facultatem non illam quidem sibi consciam tribuendam esse censeret. (Hartmann, Philosophie des Unbewussten.)

(†) locum hunc in exercitationibus Seminarii Philologici Monacensis emendavit Gulielmus Christ οὐχ aute ὥσπερ inserto. Qua emendatione veram Aristotelis sententiam perspicaciorem reddi facile intellegitur. Vult enim philosophus τὸν νοῦν ita νοητὸν esse ut simul intellectus et intellegibilis sit, τὰ νοητὰ autem ita intellegibilia esse ut νοῦς eis non insit. Quare νοῦς aliter (οὐχ ὥσπερ) νοητός est atque τὰ νοητά. In tanta tamen Aristotelis dicendi incuria emendationem hanc prorsus necessariam non duco. Itaque philosophi potius quamphilologi partes agens textum receptum mutare non ausus sum.

2) Timaeum Aristoteli, Theophrasto, Doxographis, Diogeni praecipuum Platonicorum placitorum fontem fuisse mihi quidem persuasissimum est.

3) cf. Alcinous de Plat. dog.: παραδείγματα τῶν κατὰ φύσιν αἰώνια. Lucian. βίων πρᾶσις p. 557. Schopenhauerus W. als W. und V., Buch III, Plat. Theaetet. 175 C. παραδειγμάτων ἐν τῷ ὄντι ἑστώτων.

aeque atque aliae idearum explicationes redarguitur. Sic autem a Socrate exponitur: τὰ μὲν εἴδη ταῦτα ὥσπερ παραδείγματα ἑστάναι ἐν τῇ φύσει, τὰ δὲ ἄλλα τούτοις ἐοικέναι καὶ εἶναι ὁμοιώματα.

Sed Parmenides facile ostendit hanc idearum explicationem rursus illi tertio homini obnoxiam esse; deinde transit ad doctrinam in universum iterum refellendam. Demonstrat enim si quis ideas per se seorsum constantes ponat, eas, cum apud nos esse non possint, nullo modo a nobis nosci posse. Deum autem qui ideas cogitet τὰ παρ' ἡμῖν ignorare. Nihilominus in fine hujus disputationis Socrati largitur sine ideis vel saltem sinė rerum certis definitionibus[1]) artem dialecticam omnino constare non posse.

Atque hae Parmenidis dubitationes difficultatibus Theaeteti quodammodo ἀντίστροφοι sunt. In utroque enim dialogo Plato αἰσθητῶν et νοητῶν communionem explicare frustra studet. Et in Theaeteto quidem de eis veluti de mentis affectibus (πάθεσι, disputans haeret in refutatione sophismatis de errore, quod tamen aliquo modo redargui necesse est ad artem dialecticam constituendam. In Parmenide autem τὰ αἰσθητά et τὰ νοητά veluti entia extra mentem posita[2]) contemplans in eandem incidit difficultatem. Nexum enim rerum tam dissociabilium nullum invenire potest. Nihilominus τὰ εἴδη ad dialecticam necessaria esse affirmat. Restat igitur ut videamus, quomodo Plato has dubitationes dissolvere conatus sit, vel cum plenam rei explicationem non haberet, quibus sumptionibus atque argumentis usus sit ad sophistarum cavillationes amovendas viamque ad artem logicam muniendam. Et primum quidem animadvertendum est ad hanc difficultatem expediendam necesse esse ut vel τὰ νοητά per τὰ αἰσθητά explicemus vel invicem τὰ αἰσθητὰ per τὰ νοητά, vel denique alterum genus omnino tollamus[3]).

---

1) 135 B. μηδέ τι ὁριεῖται εἶδος ἑνὸς ἑκάστου.

2) In universum dico, nam certis locis τὰ νοήματα menti inesse sumit. cf. supra p. 27. Scilicet non dico Parmenidem Platoni disputationem ontologicam fuisse, Theaetetum psychologicam. Nam tales distinctiones illo tempore nullae fuerunt.

1) Mediam quandem viam invenisse sibi videtur Peipersius dicens nos „Platonis doctrinam panlogismi (nae est illud quidem portentum verbi,

Primum ut supra monui fit per doctrinam idealismi et reductionem notionum ad φαντασμάτων complexiones verbis conjunctas atque insignitas; secundum quomodo fiat eis explicandum relinquo qui deductionem rerum sensibilium ponunt; tertium verbis aliquatenus adseverari potest, re constanter praestare nemo potest[1].

Plato igitur cum primam explicationem prorsus rejecisset, ad duas ultimas redactus est. Itaque nonnunquam rebus sensibilibus omnem veritatem, quam nostrates realitatem dixerint, eripit[2]; nonnunquam eas idearum participes fieri adfirmat modo quodam inexplicabile[1]. Interdum duas explicationes confundit. Ejusmodi est argumentum illud permirum quod contra illum τρίτον ἄνθρωπον promit. Dicit enim unam tantum cujusque rei ideam a Deo factam esse; nam si duae essent, ex earum comparatione tertiam exorituram esse[4]. Hoc vero difficultates

sed de verbis non agitur) moderati" nomine appellare debere (op. l sub finem). Ego vero moderatum Panlogismum non magis intellego quam bonus ille Cicero „quasi corpus" (cf. de Nat. deorum I. 26 sqq.) Panlogismus si sibi constare vult absolutus esse debet qualis fuit episcopi Berkleii vel potius Fichtei. Problema hoc ut formulam ab Hegelianis dilectam in usum meum convertam est: ein ,,Absolutes Entweder — oder". Verum Peipersius ut in singulis doctissimus et sagacissimus est, ita in summa philosophiae ratione haesitans et parum subtilis; alioquin non fuisset scripturus sescentas de Platonis ontologia paginas.

1) οὐκ ἔστι γὰρ ἀναγκαῖον ἅ τις λέγει ταῦτα καὶ ὑπολαμβάνειν (Ar. Met. Γ 3 in fine.)

2) Phaedo 65 B; 66 E sq.; De Repub. 586 A. cf. Stallb. Proleg. ad Parmen. pp. 278—279. Peipersium op. l. p. 518: „Immo [sc. in magna operum parte] existentiam veram aeternamque uni illi essentiae idearum concedit.

3) Locos congessit Zellerus (op. l. II 1. p. 641). Eodem pertinent verba Timaei 35 A: τὴν θατέρου φύσιν δύσμικτον οὖσαν εἰς ταὐτὸν ξυναρμόττων βίᾳ.

4) De Repub. 596 C: ὁ μὲν δὴ θεός εἴτε οὐκ ἐβούλετο εἴτε τις ἀνάγκη ἐπῆν μὴ πλέον ἢ μίαν ἐν τῇ φύσει ἀπεργάσασθαι κτλ. Idem argumentum legitur de τῷ παντελεῖ ζώῳ (Tim. 31 A), unde concludit Plato unum esse mundum ἵνα … κατὰ τὴν μόνωσιν ὅμοιον ᾖ τῷ παντελεῖ ζώῳ. Aristotelem vero hoc argumentum in usum suum — contorsisse, eis permirum accidere debet qui nesciant ideas Platonicas furca logica expulsas usque recursuras esse donec quaestio psychologica de notionibus ad liquidum perducta fuerit. cf. Met. XI 8. sub finem: εἰ γὰρ πλείους οἱ οὐρανοὶ … ἔσται εἴδει μία ἡ περὶ ἑκάστου ἀρχὴ κτλ. ibid: τὸ δὲ τί ἦν εἶναι οὐκ ἔχει ὕλην τὸ πρῶτον. ἐντελέχεια γάρ, Ἓν μὲν ἄρα καὶ λόγῳ καὶ ἀριθμῷ (!) τὸ πρῶτον κινοῦν κτλ.

Parmenidis ita tantum diluit, si rebus sensilibus omnem realitatem quam dicunt abjudicamus. Proclus autem quod dicit: ἡ γὰρ κοινότης ὁμοταγῶν μέν ἐστιν οὐχ ὁμοταγῆς δὲ τοῖς ὧν ἐστι κοινότης (Ed. Stallb. p. 684), verbum quidem novum in medium affert, argumentum nequaquam[1]). Si enim res et ideae omnino non sunt ὁμοταγεῖς, qui potest fieri ut res idearum participes fiant?

Praeter haec non responsum esse a Platone Parmenidis contra ideas disputationi fortiter affirmo. Nam posterior Parmenidis pars et Sophista aut meram logicam spectant, aut sumpta idearum hypothesi investigant εἰ τὰ ἀπ᾽ ἐκείνης ὁρμηθέντα . . . ἀλλήλοις συμφωνεῖ, id quod alio loco persecuturus sum.

1) Argumentis prorsus similibus Stallbaumius in Prolegomenis in Parmenidem ideas defendens multus est de „ideis absoluta natura privatis et in inferiorem detrusis locum“ p. 284. Aliis locis ideis eam tribuit „vim et efficaciam“ quae omnes dubitationes amoveat p. 258. Sed tamen ad incitas redactus aperte confitetur „omnino de rebus tam sublimibus proprie dicere non licere. Ipse certe proprie non loquitur, nam vult unum per se seorsum spectatum Platoni subtilius disserenti τὴν ἀόριστον δυάδα (si Dis placet) appellatum fuisse. Quod ut conficiat, locum Parmenidis (158 D) ita interpretatur, ut ἀπειρίαν, quam Plato τοῖς ἄλλοις tribuit, etiam τῷ ἑνὶ adsignet ibid. p. 82 sqq., p. 108, p. 109. [Postquam haec scripsi non sine animi quadam voluptate vidi perversam hujus loci interpretationem jam a Peipersio, Ont. Plat. p. 354, Stallbaumio objectam esse.] Idem οὐσίαν ab Aristotele Met. I 6 pro forma usurpatam οὐσίαν γεγενημένην intellegit p. 82.

Nec me latet locus 137 D, ad quem tamen non provocat Stallbaumius: Ἄπειρον ἄρα τὸ ἓν εἰ μήτε ἀρχὴν μήτε τελευτὴν ἔχει. Scilicet interest inter non finitum atque infinitum. Illud est sane unum absolutum, siquidem nullas admittit attributiones (142 A), unum vero relativum secundum Platonem tum demum infinitum existit, cum πολλὰ factum est. Verum Stallbaumius nescio quam communem idearum atque rerum οὐσίαν hariolatus in universo hoc dialogo explicando quod miserandum sit laborat.